

Rozhovory o ekologii a ochraně přírody od I. Vološčuka a I. Míchala (1991), vysokoškolskou učebnici vědy o ochraně přírody (ekozozologie) M. Lisického (1996) nebo pětidílnou Červenou knihu ČR a SR (1988–99), na níž se podílela řada slovenských odborníků a poslední tři díly dokonce vyšly v nakladatelství Příroda v Bratislavě.

Poněkud kuriózní mi připadají zmínky o oslavách výročí „Vítězného februára“ (str. 439), přípravách na 50. výročí vzniku KSČ (str. 467) a jeho oslavách (str. 484) a dalších tehdejšímu režimu poplatných akcích. Obávám se, že by mohly být chápány spíše jako nostalgická vzpomínka než jako ilustrace tehdejšího dění. Zvlášť když nenajdeme ani slovo o protestech proti špatnému zacházení s přírodou a životním prostředím, jakými byla v r. 1983 zpráva Ekologické sekce při Československé biologické společnosti adresovaná ústředním federálním orgánům ČSSR

nebo r. 1989 akce bratislavské 6. základní organizace Slovenského svazu ochránců přírody a krajiny. (Je také nepochopitelné, že její předseda Mikuláš Huba v knize v přehledu osobností slovenské ochrany přírody chybí!)

Celou knihou defiluje téměř 200 osob se vztahem k ochraně přírody na Slovensku – od krále Bela IV. (1256) až po ministra Ladislava Miklóse (2000). Čechů je mezi nimi 8 – po zásluze nechybějí Karel Domin, Rudolf Maximovič, Jan Svatopluk Procházka ani Jaroslav Veselý. Všichni jsou představeni na fotografiích (někteří ještě i na více či méně vydařených kresbách Jozefa Tatíka) – buď jen s uvedením jména a několika řádky, nebo obsáhlejším biografickým medailonem. Na rozdíl od přístupu některých jiných autorů jsou zde zařazeny i osoby dosud žijící (dokonce mladší než 60 let, jejichž dílo se dosud daleka neuzavřelo). Nicméně další zůstali opomenuti (např. Milič Blahout, Peter

Sabo a Arnold Tóth). Biografické údaje jsou vytištěny na olivově hnědém podtisku; v řadě případů četbu delších medailonů zneprjemňuje nečistá grafická úprava („přetékání“ textu, i pouze několika málo řádky, přes stránku).

Vzdor výhradám a kritickým připomínkám (mnohé drobné nepřesnosti neuvádím) je třeba vysoce ocenit píli Viliama Stockmanna, s nímž shromáždil takové množství materiálu (nechtě promine, ale spíše než Dějiny bych knihu nazval Materiály k dějinám ochrany přírody na Slovensku), i zájem a péči slovenské státní ochrany přírody o vydávání takové literatury. Zase se objevil obor, v němž jsou bratři Slováci o pěkný krok před námi.

Vydala Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica, edice Patina 2013, 792 str., barevné a černobílé ilustrace. Cena neuvedena

Ceny Akademie věd ČR za vynikající vědecké výsledky a pro mladé vědce

Ve středu 1. října 2014 předal prof. Ing. Jiří Drahoš, DrSc., dr. h. c., předseda AV ČR, v pražské vile Lanna za přítomnosti ředitelů vědeckých pracovišť AV ČR a dalších významných osobností ceny Akademie věd ČR vynikajícím českým badatelům. Toto prestižní ocenění, spojené s finanční odměnou, je udělováno za ukončené vědecké výsledky excelentního a kvalitního výzkumu orientovaného na společenské priority, které přispívají k prestiži české vědy v mezinárodním srovnání a od jejichž prvního zveřejnění nebo realizace neuplynulo více než pět let. V první kategorii byly oceněny výsledky velkého vědeckého významu, dosažené při řešení vědeckých úkolů i grantových, programových a mezinárodních projektů financovaných AV ČR. Druhá kategorie pak vyzdvihla vynikající výsledky práce mladých vědeckých pracovníků do 35 let.

Cena Akademie věd ČR za dosažené vynikající výsledky velkého vědeckého významu

I. Oblast věd o neživé přírodě

Ocenění převzal RNDr. František Slaniina, CSc. (Fyzikální ústav AV ČR, v. v. i.), za autorskou monografii *Základy modelování v ekonofyzice (Essentials of Econophysics Modelling, Oxford University Press)*. Podarilo se mu vytvořit skutečně klíčovou a ojedinelou knihu zahrnující prakticky vše z historie, ale i z perspektiv modelování v ekonofyzice, dynamicky se rozvíjejícím moderním oboru. Kniha podává přehled o metodách a postupech, které mají svůj původ ve statistické fyzice, teorii kooperativních jevů a škálovacích metodách a používají se při matematickém modelování ekonomických a sociálních jevů.

II. Oblast věd o živé přírodě a chemických věd

Autorský tým z Ústavu molekulární genetiky AV ČR, v. v. i., ve složení: RNDr. Jiří Hejnar, CSc., Mgr. Magda Matoušková, Ph.D., Mgr. Filip Šenigl, Ph.D., Mgr. Kateřina Trejbalová, Ph.D., Ing. Jiří Plachý, CSc., a Mgr. Dalibor Miklík byl oceněn za výsledky týkající se problematiky transkripční regulace retrovirů, retrovirových vektorů a retrotranspozonů. Tým dlouhodobě řeší problematiku epigenetické regulace retrovirů, které se jako proviry včleňují do genomu obratlovců. Středem zájmu se stal rovněž retrovirový gen odpovědný za tvorbu syncytiální vrstvy v placentě (pozoruhodný jev řízený epigenetikou a pravděpodobně i sestřihem, protože se uskutečňuje pouze v placentě). Recentním doplňkem těchto studií je epigenomická charakterizace integračních míst retrovirů, do značné míry rozhodující o expresi provirů. Získáváme tak zajímavé informace i o epigenetické struktuře genomu a jeho fungování.

III. Oblast humanitních a společenských věd

V této oblasti byla cena udělena doc. Karlovi Novotnému, Ph.D., M.A. (Filosofický ústav AV ČR, v. v. i.), za tři monografie: *La genèse d'une hérésie. Monde, corps et histoire dans la pensée de Jan Patočka* (Paříž 2012), *Neue Konzepte der Phänomenalität. Essai zur Subjektivität und Leiblichkeit des Erscheinens* (Würzburg 2012) a *Corporality and Affectivity. Dedicated to Maurice Merleau-Ponty* (editoval s P. Rodrigem, J. Slatmanem a S. Stollerem, Boston–Leiden 2013). K. Novotný je odborníkem na německou a francouzskou fenomenologickou filozofii a světovým znalcem a interpretem myšlení Jana Patočky.

Cena Akademie věd ČR pro mladé vědecké pracovníky do 35 let za vynikající výsledky vědecké práce I. Oblast věd o neživé přírodě

Cenu získal Mgr. Michal Švanda, Ph.D. (Astronomický ústav AV ČR, v. v. i.), za příspěvky k rozvoji helioseismických metod, určených k měření rychlosti plazmatu ve svrchní vrstvě sluneční konvektivní zóny. V současnosti je jediným českým vědcem zabývajícím se helioseismologií, moderní metodou slunečního výzkumu, která umožňuje nahlédnout pod neprůhledný sluneční povrch. Stál u jejího samotného zrodu.

II. Oblast věd o živé přírodě a chemických věd

Laureátem pro tuto oblast se stal Mgr. Jan Vondrák, Ph.D. (Botanický ústav AV ČR, v. v. i.), za fylogenetický přístup k řešení taxonomie kritických skupin lichenizovaných hub. Jeho výzkum ukazuje, že speciace u lišejníků je často podmíněna geografickou i ekologickou vikariancí. Na malém území lze najít blízce si příbuzné populace, které jsou už fylogeneticky vyhraněné a reprodukčně dosti izolované. Se spolupracovníky sestavili metodiku pro výzkum fenotypu, v níž standardizovali pojetí více než 100 morfoloogických znaků i postup při hledání diagnostických znaků. Nyní se zaměřuje na význam mezipopulačního křížení pro vznik nových ekologicky specifických linií lišejníků a na radiace ve fylogenezi určitých skupin ve Středozemí.

III. Oblast humanitních a společenských věd

Cena byla udělena Mgr. Evě Chodějovské (Historický ústav AV ČR, v. v. i.) za *Historický atlas měst České republiky – svazek č. 24: Praha-Smíchov* (Historický ústav, Praha 2013). Výběr nejpodstatnějších kartografických dokumentů přímo ke studované čtvrti doplnila výběrem výřezů z plánů celé Prahy, jejichž dosud neexistující přehled vypracovala. Mnohé dokumenty včetně vedut a fotografií jsou zde v moderní době publikovány poprvé, podařilo se podchytit řadu dokumentů v držení soukromých osob. Vedle systematické heuristiky a výběru dokumentů kladla autorka důraz i na odbornou digitalizaci starých map.